O 19/2025 vp / Lisäselvitys / 14.4.2025

Hei!

Olin viime viikolla kuultavana valiokunnassa ja meiltä loppui aika kesken vastausten osalta. Alla muutama vastaus esitettyihin kysymyksiin.

1. Huoltovarmuuden huomioiminen ravitsemussuositusten toimeenpanossa
Huoltovarmuuden huomioiminen ravitsemussuosituksissa ja huoltovarmuuden parantaminen ravitsemussuositusten mukaisiksi on erittäin tärkeää.

Hieman näitä kysymyksiä olemme sivunneet reilu ruokamurros hankkeessa, ks. esim. https://www.ymparisto.fi/fi/kestava-arki/reilua-ruokaa-resepteja-oikeudenmukaiseen-ruokamurrokseen/taloudellisesti-oikeudenmukainen-ruokamurros/alueellinen-oikeudenmukaisuus-huomioitava-ilmastotoimissa
Näitä arvioita on tarpeen jatkaa ja tarkentaa. Huoltovarmuuden vahvistaminen voisi soveltua hyvin uudeksi STN-teemaksi.

Motiva ylläpitää elintarvikkeiden vastuullisuuskriteeripankkia. Hankintalaki ei salli kotimaisuuden käyttämistä hankintakriteerinä. Leipien osalta hankinnoissa on käytetty laatukriteerinä esim. tuoreutta. (ks. https://www.motiva.fi/files/21431/Opas_vastuullisiin_elintarvikehankintoihin_-_suosituksia_vaatimuksisksi_ja_vertailukriteereiksi.pdf)

2. Kasviproteiinien satovarmuuden parantamiseksi on tärkeää panostaa pohjoiseen sopivien lajikkeiden jalostukseen. Tämän lisäksi tarvitaan neuvontaa ja oppien jakamista viljelijöiden kesken viljelykokemuksista.

Olemme koonneet kasviproteiinien arvoketjujen vahvistamiseksi tarvittavia politiikkatoimia tähän keskustelupaperiin. https://helda.helsinki.fi/items/299a4a70-313b-451c-a71c-a1989a77eb11
Kasviproteiiniohjelma on nostettu vahvasti esiin EU:n maatalous ja ruokavisiossa. Suomen kannattaa aktiivisesti ajaa tätä työtä eteenpäin. Alla pari nostoa tuosta keskustelupaperista:

> Vahvistetaan proteiinikasvien kasvinjalostusta
Kasviproteiinien kannattavan tuotannon kannalta kasvinjalostus on avainasemassa (Leg4Life-tutkimushanke, 2024). Epätasainen tai huonolaatuinen sato vähentää kiinnostusta palkokasvien viljelyyn. Kasvinjalostuksessa perinteisesti panostetaan parempien viljelyominaisuuksien saavuttamiseen, mutta erittäin tärkeitä ovat myös laadulliset ominaisuudet, jotka vaikuttavat kasvista valmistettavien tuotteiden prosesseihin ja ominaisuuksiin. Esimerkiksi härkäpavulla kuivuuden keston parantaminen sekä taudinkestävyys suklaalaikkutautia vastaan olisivat tärkeitä satovarmuuden kasvattamiseksi. Puolestaan haitta-ainepitoisuuksien vähentäminen parantaa valkuaiskasvien hyödyntämistä niin rehuina kuin ihmisravintonakin. Palkokasvien ”papumainen” maku jossain tapauksissa vähentää tuotteen houkuttelevuutta. Jalostuksella voitaisiin vaikuttaa tämän tyyppisen maun vähentämiseen. Jalostusohjelman läpivieminen vaatii suhteellisen pitkän ajan. Tästä johtuen uusien jalostusmenetelmien kehittymistä pitää seurata sekä niiden käyttöönottoa tukea. Palkokasvien jalostusohjelmat vaativat pitkäjänteisiä panostuksia.

> Suunnataan maataloustukia kasviproteiinien tuotantoon, lisätään neuvontaa ja viljelijäyhteistyötä
Kasviproteiinien tuotannon lisääminen vaatii panostuksia alkutuotantoon. Suomen luontaiset sää- ja kasvuolosuhteet asettavat rajat palko- ja erikoiskasvien viljelyn kannattavuudelle. Palkokasvien viljely vaatii myös viljelijöiltä uudenlaista tietotaitoa, ja viljelykokeiluihin liittyvät riskit tulisi jakaa arvoketjun

toimijoiden kesken tasaisesti (Kaljonen ym., 2022). Viljelykiertojen täysimääräinen hyödyntäminen auttaisi lisäämään kasviproteiinien tuotantoa huomattavasti (Jansik ym., 2024a). Kasvilajiston monipuolistuessa viljelykiertotietoa, tutkimuksen ja viljelijöiden yhteistyötä erilaisten viljelykiertojen toimivuudesta sekä neuvontaa tarvitaan merkittävästi lisää. Erilaiset viljelytekniset näkökohdat, joilla voidaan parantaa viljelyn kannattavuutta, on tärkeää huomioida koulutuksessa ja neuvonnassa. Viljelijöiden välinen yhteistyö uusien kasviproteiinikasvien viljelykokeiluissa auttaa myös vähentämään riskiä, kun uusia lajikkeita voi kokeilla ja testata yhdessä.

Valkuaiskasvien viljelyyn on tällä hetkellä mahdollista saada erikoiskasvipalkkiota (enimmäismäärä vuonna 2024 120 euroa hehtaarilta). Myös investointitukia tulisi hyödyntää entistä vahvemmin kasviproteiinin tuotannon tukena (esimerkiksi jatkojalostuksen kehittäminen tilalla, säätösalaojitus, sadetusjärjestelmät). On tarpeen myös luoda aivan uudenlaisia mekanismeja, jotka tasaavat viljelijän riskejä tuotannon siirtymävaiheessa. Työ- ja elinkeinoministeriön koordinoimassa kestävän kehityksen rahoitusekosysteemihankkeessa laaditussa tiekartassa (Halonen ym., 2021) ehdotetaan, että mekanismi voisi olla samankaltainen kuin tuotekehityslainassa, jolloin valtio osallistuu riskinjakoon, mikäli viljely epäonnistuu (ks. myös WWF, 2024). Tämänkaltaista rahoitusta voisi Suomessa ohjata riskin jakamiseen tukemalla viljelijöitä uusien proteiinikasvien viljelyn aloitusvaiheessa ja kokeiluissa. Yksityisen rahoituksen ja erityisesti kaupallisen pankkirahoituksen mobilisoinnin haasteena esiintyy tällä hetkellä myös saatavilla olevien vakuuksien puute. Ratkaisuna haasteeseen voitaisiin käyttää erilaisia takausjärjestelyjä julkiselta sektorilta.

Maataloustukiehtojen uudistaminen niin, että ne tukevat kasviproteiinikasvien tuotantoa on tärkeää kautta linjan. Ilmastotavoitteiden kanssa ristiriitaisia toimia ovat erityisesti tuotantoon sidottujen tukien maksaminen (OECD, 2022). Suomessa kansallisilla tuotantoon sidotuilla tuilla on ollut iso merkitys erityisesti maidon- ja naudanlihantuotannon määrien ylläpitämisessä maan eri osissa (Lehtonen ja Niemi, 2018). Maatalouspolitiikan uudistamiseksi tarvitaan pitkäjänteistä työtä ja poliittista painetta, jotta ristiriitaisista kannustimista voidaan luopua.

Ystävällisin terveisin,
Minna Kaljonen

Suomen ympäristökeskus